QORTI KOSTITUZZJONALI

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMĦALLEF ANTHONY ELLUL

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 1 ta' Diċembru, 2021.

Numru 3

Rikors numru 18/2020/1 LM

Priscilla Cassar

v.

Avukat Ġenerali

Il-Qorti:

1. L-attriċi pproponiet din il-kawża għaliex qiegħda tilmenta li l-fatt li l-Avukat Ġenerali akkużaha flimkien ma' Angelo Bilocca (ko-akkużat ieħor), ser jikser il-jedd tagħha għal smigħ xieraq fil-każ ir-Repubblika ta' Malta v. Angelo Bilocca et (7/2015) għaliex fil-ġuri mhux ser tkun tista' tressaq lil Angelo Bilocca bħala xhud tagħha.

2. Il-fatti prinċipali huma:-

i. L-attriċi u Angelo Bilocca kienu akkużati flimkien bir-reati ta' assoċjazzjoni għat-traffikar tad-droga kokajina, u fil-każ tal-attriċi wkoll talli b'xi mod qerdet jew bidlet it-traċċi ta' reat;

ii. L-att tal-akkuża (numru 7/2015) kien fil-21 ta' April 2015. L-Avukat Ġenerali ddeċieda li jakkużahom fl-istess proċeduri;

iii. Fin-nota tal-eċċezzjonijiet li ppreżentat fil-Qorti Kriminali, l-attriċi semmiet lil Angelo Bilocca bħala wieħed mix-xhieda li riedet tressaq fl-istadju tal-provi tagħha;

iv. B'sentenza tas-16 ta' Ottubru 2018 tal-Qorti Kriminali ġie deċiż li l-kwistjoni *".... dwar it-talba tal-akkużata għax-xhieda tal-ko-akkużat din id-deċiżjoni għandha tittieħed waqt is-smigħ tal-ġuri"*.

v. B'sentenza tas-16 ta' Ottubru 2019 il-Qorti tal-Appell Kriminali ċaħdet l-appell tal-attriċi. Dik il-Qorti kkonkludiet li Angelo Bilocca ma jistax jitqies bħala xhud kompetenti għaliex fl-ewwel lok hu akkużat u għalhekk għandu l-jedd għas-silenzju u fit-tieni lok jekk jixhed, dak li jgħid jiswa għalih biss u mhux prova la favur u lanqas kontra l-persuna li tkun akkużata miegħu.

vi. B'rikors preżentat fl-24 ta' Jannar 2020 l-attriċi talbet lill-ewwel Qorti sabiex tiddikjara li l-mod kif l-Avukat Ġenerali *"...*

qiegħed jakkużaha flimkien ma' Angelo Bilocca qed jikser jew x'aktarx ser jikser id-dritt tagħha għal smigħ xieraq kif sanċit mill-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea". Għalhekk talbet rimedju.

vii. B'affidavit magħmul fit-18 ta' Ġunju 2020 iddikjara li *".... ma jsib ebda oġġezzjoni li jixhed fir-rigward tal-ko-akkużata Priscilla Cassar fil-proċeduri quddiem il-Qorti Kriminali fl-ismijiet 'Ir-Repubblika ta' Malta vs Angelo Bilocca u Priscilla Cassar' (att ta' akkuża nru 7/2015), kif ukoll li huwa ma għandu l-ebda oġġezzjoni li l-proċess kriminali kontra tiegħu jiġi deċiż qabel dak ta' Priscilla Cassar".*

3. Fir-rikors promotur l-attriċi ppremettiet:

> *"Illi bl-att tal-akkuża numru 7 tal-2015, l-Avukat Ġenerali akkuża lill-esponenti, fl-ewwel kap tiegħu, talli assoċjat ruħha ma' persuna jew persuni oħra f'Malta jew ma' persuna jew persuni oħra barra minn Malta sabiex timporta, tbiegħ jew tittraffika mediċina u droga oħra f'Malta bi ksur tad-dispożizzjonijiet tal-Ordinanza dwar il-Mediċini Perikolużi, jew ippromwoviet, ikkostitwixxiet, organizzat jew iffinanzjat din l-assoċjazzjoni; u talli hija reċidiva f'delitti u, fit-tieni kap tiegħu, talli xjentement issoprimiet jew b'xi mod ieħor qerdet jew bidlet it-traċċi jew l-indizji ta' reat; u talli hija reċidiva f'delitti.*
>
> *Illi fl-istess att ta' akkuża ġie wkoll akkużat, bir-reat imsemmi fl-ewwel kap, Angelo Bilocca.*
>
> *Illi fit-terminu perentorju mogħti mil-liġi fil-paragrafu (ii) tas-subartikolu (2) tal-artikolu 438 tal-Kodiċi Kriminali l-esponenti indikat lill-ko-akkużat Angelo Bilocca bħala xhud tagħha. Dan ix-xhud huwa essenzjali u kruċjali għad-difiża tagħha. L-intimat Avukat Ġenerali qajjem eċċezzjoni dwar l-ammissibilità ta' Angelo Bilocca peress li huwa ko-akkużat fl-istess proċeduri.*

Illi skont ir-regola deżunta a contrariu sensu *minn dak li jipprovdi l-paragrafu (b) tal-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, persuna akkużata bil-parteċipazzjoni f'reat mhix produċibbli biex tixhed kontra ħaddieħor akkużat bl-istess reat sakemm il-każ tagħha ma jiġix definittivament deċiż.*

Illi b'sentenza tas-16 ta' Ottubru, 2018, il-Qorti Kriminali ddisponiet minn din il-vertenza billi ddikjarat li d-deċiżjoni dwarha għandha tittieħed waqt is-smigħ tal-ġuri. L-esponenti kienet appellat minn din is-sentenza u, fir-raba' aggravju tagħha, talbet lill-Qorti tal-Appell Kriminali sabiex tidderiġi lill-Avukat Ġenerali jsib mezz biex jassigura li Angelo Bilocca jkun jista' jixhed fil-kawża fil-konfront tagħha. Dik il-Qorti ċaħdet dan l-aggravju fis-sentenza tagħha tas-16 ta' Ottubru, 2019.

Illi dan kollu neċessarjament ifisser li d-deċiżjoni dwar l-ammissibilità ta' Angelo Bilocca bħala xhud fil-konfront tal-esponenti ser tittieħed waqt il-ġuri. U dan ifisser ukoll li, in vista tal-interpretazzjoni mogħtija mid-dottrina u mill-ġurisprudenza dwar il-paragrafu (b) tal-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, l-unika triq li ser ikollha l-Qorti Kriminali hu li tiddikjara x-xhud bħala inammissibbli.

Illi l-intimat Avukat Ġenerali, fil-parti narrattiva tal-ewwel kap tal-att tal-akkuża, għoġbu jallega li l-esponenti ddeċidiet illi tibda tmexxi u tittraffika fid-droga kokaina u li ftiehmet ma' persuni oħra, ġewwa u barra minn Malta, sabiex tiġi provduta lilha ammont konsiderevoli ta' kokaina bil-għan li tiġi traffikata minnha.

Illi l-esponenti kienet, permezz ta' waħda mill-eċċezzjonijiet preliminari minnha mogħtija, oġġezzjonat għal dawn il-fatti konġetturati peress li ma kinux jirriżultaw mill-istruttorja iżda, in linea mal-ġurisprudenza kopjuża dwar il-funzjoni tal-Qorti Kriminali fl-istadju tal-eċċezzjonijiet preliminari, l-istess Qorti Kriminali ċaħdet l-eċċezzjoni relattiva u din id-deċiżjoni ġiet konfermata mill-Qorti tal-Appell Kriminali.

Illi din il-ġurisprudenza tfisser li l-intimat Avukat Ġenerali jista', liberament u bil-konsapevolezza li l-operat tiegħu ma jistax jiġi sindakat qabel il-ġuri, jikkonġettura fatti li ma jirriżultawx mil-atti tal-istruttorja. Huwa evidenti li din il-ġurisprudenza qatt ma kienet intiża sabiex tagħti carte blanche *lill-akkużatur tagħha li jikkonġettura fatti sabiex jissodisfa r-rekwiżiti tal-att tal-akkuża kif elenkati fl-artikolu 589 tal-Kodiċi Kriminali.*

Illi, fi kwalunkwe każ, l-esponenti hija konxja mill-fatt li issa trid tiddefendi ruħha mill-akkużi addebitati kontra tagħha. U sabiex tagħmel dan tesiġi x-xhieda tal-ko-akkużat Angelo Bilocca li, da parti tiegħu, prevja l-intoppi tar-regoli tal-evidenza spjegati aktar 'il fuq, huwa ben dispost li joffri x-xhieda tiegħu f'dan ir-rigward.

Illi bid-deċiżjoni insindakabbli tiegħu li jakkuża lill-esponenti u lil Angelo Bilocca fl-istess att ta' akkuża, l-intimat Avukat Ġenerali qiegħed arbitrarjament jimpedixxi lill-esponenti milli tipproduċi xhud li, kif ingħad, huwa essenzjali u kruċjali għad-difiża tagħha. Dan huwa, bl-akbar rispett, leżiv tad-dritt tagħha għal smigħ xieraq.

Illi r-regoli kontenuti fl-artikoli 591 sa 595 tal-Kodiċi Kriminali huma ċari fil-portata tagħhom u huwa evidenti li d-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali kif jakkuża hija kważi assoluta. Jingħad kważi assoluta għaliex jeżistu ċerta ċirkostanzi eċċezzjonali, li ma japplikawx għal dan il-każ, fejn tali diskrezzjoni tista' tiġi, sa ċertu punt, kontrollata mill-Qorti. Huwa però indubitat li l-akkużat li jkun ma għandu assolutament ebda jedd li jintervjeni formalment f'din id-diskrezzjoni, anke jekk tali diskrezzjoni tiġi eżerċitata a detriment tad-dritt tiegħu ta' smigħ xieraq.

Illi f'dan il-każ l-Avukat Ġenerali mhux biss qiegħed jikkonġettura fatti li ma rriżultawx mill-atti tal-istruttorja, iżda addirittura qiegħed, bl-użu tad-diskrezzjoni tiegħu, jipprekludi lill-esponenti li tipproduċi xhud sabiex tirribatti tali konġetturi u, fuq kollox, jipprekludiha milli tipproduċi xhud essenzjali u kruċjali għad-difiża tagħha.

*Illi fis-sentenza tas-16 ta' Ottubru, 2019, il-Qorti tal-Appell Kriminali, wara li għamlet referenza għas-sentenza tal-Qorti Kriminali fl-ismijiet **Il-Maestà Tiegħu r-Re vs Joseph Vella et** (17.10.1946 – Kollez. XXXII.iv.638), osservat li r-*raison d'etre *wara d-deċiżjoni jekk għandux ikun hemm is-separazzjoni o meno ma għandux iwassal sabiex iġib aggravament lill-pożizzjoni ta' xi akkużat għaliex hekk ikun qed jiġi favorit akkużat wieħed għad-detriment tal-ieħor. F'dan il-każ, a differenza tal-każ li wkoll saret referenza għalih (**Anthony Bugeja vs l-Avukat Ġenerali et** (03.02.2014) – Qorti Kostituzzjonali), lanqas ma hemm xi kwistjoni ta' akkużat li qed jiġi favorit a detriment tal-ieħor. Il-kwistjoni hija ferm aktar sempliċi billi ma hemm assolutament ebda ostakolu proċedurali jew strateġiku li jimpedixxi lill-intimat Avukat Ġenerali juża d-diskrezzjoni tiegħu b'mod li jassigura li l-esponenti jkollha smigħ xieraq".*

4. L-Avukat Ġenerali kkontesta l-pretensjoni tal-attriċi u argumenta li dak li sar kien skont il-poteri li tagħtih il-liġi. Żied li waqt il-ġuri l-attriċi ser ikollha l-opportunita` li tressaq xhieda għad-difiża tagħha, u li l-prinċipju ta' *equality of arms* ma jfissirx illi l-prosekuzzjoni u d-difiża jkunu

f'posizzjoni identika. Għamel ukoll referenza għas-sentenza li din il-Qorti tat fit-3 ta' April 2014 fl-ismijiet Anthony Bugeja v. Avukat Ġenerali.

5. Bis-sentenza li ngħatat fis-7 ta' Mejju 2021 l-ewwel Qorti ddeċidiet:

"Għaldaqstant għar-raġunijiet premessi, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi tilqa' t-talba tar-rikorrenti u tiddikjara li bil-mod kif l-intimat Avukat Ġenerali qiegħed jakkuża lir-rikorrenti flimkien ma' Angelo Bilocca, x'aktarx li ser jikser id-dritt tagħha għal smigħ xieraq taħt l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea, u f'dan ir-rigward l-intimat Avukat Ġenerali għandu jiżgura li ma jseħħx l-imsemmi ksur.

Il-Qorti tordna wkoll lir-Reġistratur tal-Qrati Ċivili u Tribunali sabiex f'każ li din is-sentenza tgħaddi in ġudikat, jibgħat kopja ta' din is-sentenza lill-Onorevoli Speaker tal-Kamra tad-Deputati kif stabbilit fl-artikolu 242 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili".

6. L-ewwel Qorti għamlet dawn il-konsiderazzjonijiet:

"19. Fl-eżerċizzju li trid tagħmel il-Qorti f'dawn il-proċeduri, hija għandha tiżgura li bid-deċiżjoni tiegħu li joħroġ att ta' akkuża wieħed fil-konfront tar-rikorrenti u ta' Angelo Bilocca, l-Avukat Ġenerali ma ħoloqx ir-riskju li r-rikorrenti tista' tiġi mċaħħda minn difiża xierqa u minn proċess ġudizzjarju li jassigura li ma tinstabx ħtija f'min mhux ħati, u min huwa ħati, jiġi kkastigat ta' għemilu. Il-prinċipju tal-parità tal-armi (equality of arms) enunċjat fid-dispożizzjonijiet tal-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea, ġie spjegat b'dan il-mod mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza fl-ismijiet ***Kress vs France*** *(Applikazzjoni numru 39594/98), deċiża fis-7 ta' Ġunju, 2001,*

> *"requires each party to be given a reasonable opportunity to present his case under conditions that do not place him at a substantial disadvantage vis-à-vis his opponent."*

20. Ir-rikorrenti qiegħda tilmenta li meta l-Avukat Ġenerali uża d-diskrezzjoni tiegħu u ressaq att ta' akkuża wieħed fil-konfront tar-rikorrenti u ta' Angelo Bilocca, dan ċaħħad lir-rikorrenti mill-possibilità li tressaq lil Angelo Bilocca bħala xhud fil-proċeduri kontriha, b'mod li hija sfat żvantaġġata. Il-Qorti tirrileva li sa mill-bidu nett tal-proċeduri kriminali fil-konfront kemm tar-rikorrenti kif ukoll ta' Angelo Bilocca, dawn kienu meqjusa bħala kompliċi jew aċċessorji għall-istess reat, u senjatament li assoċjaw ruħhom ma' terzi bil-ħsieb li jimpurtaw, ibigħu jew jittraffikaw mediċina jew droga oħra bi ksur tal-Ordinanza dwar il-

Mediċini Perikolużi, li ppromwovew, ikkostitwew, organizzaw jew iffinanzjaw din l-assoċjazzjoni, u fil-każ tar-rikorrenti li hija reċidiva u li ssoprimiet jew b'xi mod qerdet jew bidlet it-traċċi jew l-indizji ta' reat meta ppruvat tarmi jew taħbi provi fil-ħin li indunat li fir-residenza fejn kien qiegħed isir l-att kien hemm il-Pulizija. Jirriżulta li Priscilla Cassar u Angelo Bilocca qegħdin f'relazzjoni bejniethom, u Angelo Bilocca qiegħed jinsisti li huwa dispost li jixhed fil-proċeduri kontra r-rikorrenti, jew inkella li ma jopponix li l-proċeduri kriminali kontra tiegħu jintemmu qabel dawk kontra r-rikorrenti, sabiex ladarba l-każ tiegħu ikun finalment deċiż, huwa jkun liberu li jagħti x-xhieda tiegħu fil-proċeduri kontra r-rikorrenti Cassar. Il-Qorti qieset li fil-proċeduri kriminali kontra Priscilla Cassar u Angelo Bilocca hemm terzi involuti li ġew akkużati separatament, u li naturalment taw il-verżjoni tagħhom tal-fatti kif ġraw u li b'dak li qalu kienu ta' assistenza għall-prosekuzzjoni sabiex waslet li takkuża lir-rikorrenti u lil Angelo Bilocca. Qieset ukoll li l-prinċipju tal-parità tal-armi jesiġi li kull parti għandha tingħata l-opportunità li tressaq ix-xhieda tagħha u li tagħmel il-kontroeżamijiet meħtieġa. Il-possibilità li xhud jiġi prodott u jintalab jixhed fi proċeduri kriminali, tiddependi fuq jekk dak ix-xhud hux ser jilledi xi wieħed mid-drittijiet fundamentali tiegħu jekk jixhed, ewlieni fosthom il-jedd li ma jinkriminax lilu nnifsu b'dak li jgħid. Fil-każ odjern ma jirriżultax li Angelo Bilocca sejjer jinkrimina lilu nnifsu f'każ li dan jiġi prodott biex jixhed, wara li l-proċeduri kriminali fil-konfront tiegħu jkunu ntemmu definittivament. Ir-rikorrenti qiegħda tinsisti li bil-mod kif l-Avukat Ġenerali uża d-diskrezzjoni mogħtija lilu sabiex iressaq lilha u lil Angelo Bilocca taħt att ta' akkuża wieħed, hija qiegħda ssofri żvantaġġ sostanzjali għaliex ma tistax tressaq lil Angelo Bilocca bħala xhud sabiex jagħti l-verżjoni tiegħu tal-fatti kif seħħew. Jekk Angelo Bilocca jkun f'pożizzjoni li jista' jixhed, il-prosekuzzjoni jkollha jedd tagħmillu l-kontroeżami, u din il-Qorti tqis li b'dan il-mod il-ġurati li jkunu ser jagħtu l-verdett tagħhom dwar il-ħtija o meno tar-rikorrenti, ikunu f'qagħda aħjar biex jaslu għal deċiżjoni li tassigura li ssir ġustizzja.

21. Minn dak li xehed l-Assistent Kummissarju tal-Pulizija Dr Dennis Theuma f'dawn il-proċeduri, jirriżulta li ma kien hemm l-ebda raġuni partikolari għalfejn l-Avukat Ġenerali ddeċieda li jressaq lir-rikorrenti u lil Angelo Bilocca taħt att ta' akkuża wieħed. In tema legali jsir riferiment għal dak li ntqal fis-sentenza fl-ismijiet ***Anthony Bugeja vs. Avukat Ġenerali,*** *mogħtija fit-3 ta' Frar, 2014, fejn il-Qorti Kostituzzjonali għamlet din l-osservazzjoni:*

> *"Lanqas is-separazzjoni tal-proċessi ma toħloq xi preġudizzju illeġittimu. Jekk, minħabba f'dik is-separazzjoni, ikunu jistgħu jinstemgħu xhieda li, li kieku l-proċessi ma nfirdux, ma kinux ikunu jistgħu jixhdu, u hekk tinkixef xi verità li ma tkunx taqbel jew togħġob lill-attur, b'hekk ma jinkiser ebda dritt, għax l-attur m'għandu ebda jedd illi jippretendi illi xhieda ma tingħatax sempliċiment għax sfavorevoli għalih."*

22. Għalkemm is-sitwazzjoni odjerna hija dik inversa, din il-Qorti tinsab konvinta li jekk il-proċessi jiġu separati u jinħolqu ċirkostanzi

fejn Angelo Bilocca jkun jista' jitqies li huwa xhud ammissibbli, il-prosekuzzjoni mhijiex ser tispiċċa żvantaġġata minħabba f'dak li għandu xi jgħid Angelo Bilocca. Semmai il-prosekuzzjoni jkollha jedd tagħmel il-kontroeżami tagħha, anki abbażi ta' provi u xhieda oħra li ser jinstemgħu waqt il-ġuri u għalhekk m'hemmx il-biżgħa li b'dak li ser jgħid Angelo Bilocca, il-każ tal-prosekuzzjoni b'xi mod ser jiġi ppreġudikat. Hemm salvagwardji legali u proċedurali suffiċjenti fis-sistema ġudizzjarja tagħna sabiex dan ma jiġrix. Il-Qorti tqis li f'każ li l-ġuri tar-rikorrenti jiġi appuntat u jinstema' wara li jiġi determinat il-proċess fil-konfront ta' Angelo Bilocca, il-garanziji kostituzzjonali u konvenzjonali mfassla biex jissalvagwardjaw smigħ xieraq u parità tal-armi lid-difiża u lill-prosekuzzjoni, mhux ser jiġu mfixkla jew mittiefsa.

23. L-artikolu 591 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li,

> *"Akkużi kontra żewġ persuni jew aktar bħala awturi jew kompliċi fl-istess reat, jew bħala ħatjin ta' reati diversi li jkollhom konnessjoni bejniethom, **jistgħu** jinġiebu f'att ta' akkuża wieħed u iġġudikati kollha fl-istess kawża, għalkemm xi wieħed minn dawn ir-reati jkun ta' kompetenza inferjuri."*

24. Huwa ċar għalhekk li l-Avukat Ġenerali għandu diskrezzjoni fil-mod kif jagħżel li jipproċedi fil-każ ta' żewġ persuni li jkunu meqjusa li huma ko-awturi jew kompliċi fl-istess reat, u għalhekk ma jistax jingħad li f'dan il-każ l-eżerċizzju ta' din id-diskrezzjoni kien wieħed arbitrarju. Iżda fin-nuqqas ta' spjegazzjoni ċara dwar ir-raġuni għalfejn il-prosekuzzjoni għażlet li tipproċedi kontra r-rikorrenti u kontra Angelo Bilocca taħt l-istess att ta' akkuża, għajr għas-soliti raġunijiet ta' ekonomija tal-ġudizzju, u in vista tal-konsegwenza ta' din id-deċiżjoni, li ser twassal biex Angelo Bilocca ma jkunx jista' jixhed fil-proċeduri kontra r-rikorrenti, din il-Qorti tqis li ser jinħoloq preġudizzju għar-rikorrenti, liema preġudizzju jista' jiġi evitat bis-separazzjoni tal-proċeduri kontra l-ko-akkużati. Hawn il-Qorti tagħmel riferiment għal dak li tgħid ***Karen Reid*** *fil-ktieb* ***A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*** *(2019), fejn din tagħmilha ċara illi,*

> *"There is no right for suspects accused of involvement in the same crime to be tried together."*

25. Il-korollarju ta' dan huwa li lanqas ma jeżisti xi jedd awtomatiku biex f'każijiet bħal dak odjern, il-ko-akkużati jiġu pproċessati separatament. Madanakollu, in vista tal-fatti tal-każ odjern, il-Qorti qiegħda tikkonkludi li l-jeddijiet fundamentali tar-rikorrenti għal smigħ xieraq jistgħu jiġu ppreġudikati f'każ li tinħoloq sitwazzjoni fejn persuna meqjusa bħala kompliċi jew awtur magħha fil-fatt, ma jkollhiex l-opportunità li tixhed fil-proċeduri kontra r-rikorrenti, sabiex toħroġ il-verità kollha u tingħata stampa kompluta tal-fatti kif ġraw".

7. B'rikors preżentat fis-26 ta' Mejju, 2021 l-Avukat Ġenerali appellat mis-sentenza tal-ewwel Qorti. Argumentat li l-uniku prova li tressqet hu affidavit ta' Angelo Bilocca li fih iddikjara li dispost jixhed fil-kawża kriminali kontra l-attriċi. Mhux magħruf x'ser igħid. Dan apparti li r-rwol tal-Avukat Ġenerali hi ferm differenti minn dik tal-akkużat jew ko-akkużat u li dak li sar kien dejjem skont il-poteri li l-liġi tagħti lill-Avukat Ġenerali. Meta ħareġ l-att tal-akkuża kulma għamel l-Avukat Ġenerali hu li eżerċita diskrezzjoni li tagħtih il-liġi fl-Art. 591 tal-Kodiċi Kriminali. Żiedet li kuntrarjament għal dak li qalet l-ewwel Qorti, mid-deposizzjoni tal-Assistent Kummissarju Theuma rriżulta għalfejn l-Avukat Ġenerali ħareġ att ta' akkuża wieħed. Il-fatt waħdu li l-attriċi hi ko-akkużat fl-istess proċess kriminali ma jwassalx għal ksur tal-jedd għal smigħ xieraq. F'dan il-kuntest hi wkoll rilevanti s-sentenza ta' din il-Qorti tat-3 ta' Frar 2014 fl-ismijiet <u>Anthony Bugeja v. Avukat Generali et</u>. Imbagħad għaddiet biex tiċċita siltiet twal minn dik is-sentenza in sostenn tal-aggravju tagħha.

8. Fil-5 ta' Novembru 2021 l-attriċi wieġbet u spjegat għalfejn din il-Qorti għandha tiċħad l-appell tal-Avukat Ġenerali.

<u>Konsiderazzjoni</u>.

9. Hi ġurisprudenza li fejn hemm żewġ ko-akkużati, xhieda ta' wieħed mill-ko-akkużati ma tistax tgħin jew tippreġudika lill-akkużat l-ieħor. Dan

minħabba l-mod kif l-Qrati interpretaw u applikaw l-Art. 636B tal-Kodiċi Kriminali li jipprovdi:

> *"Ebda eċċezzjoni dwar il-kompetenza ta' xhud ma tiġi milqugħa minħabba –*
>
> *..........*
>
> *(b) li kien imputat tal-istess reat li fuqu tkun meħtieġa x-xhieda tiegħu, meta l-Gvern ikun wegħdu jew tah l-impunita' sabiex hekk ikun jista' jixhed".*

10. Dik l-interpretazzjoni ġiet applikata kemm jekk il-persuni jkunu ko-akkużati fl-istess kawża u wkoll jekk ikunu ġew akkużati b'mod separat (ara digriet ir-Repubblika ta' Malta v. Ian Farrugia tat-22 ta' Diċembru 1998 li għamlet referenza għalih l-ewwel Qorti) sakemm il-proċeduri ta' kull wieħed minnhom ikun għadu pendenti.[1]

11. L-Art. 591 tal-Kodiċi Kriminali jipprovdi:

> *"Akkużi kontra żewġ persuni jew aktar bħala awturi jew kompliċi fl-istess reat, jew bħala ħatjin ta' reati diversi li jkollhom konnessjoni bejniethom, jistgħu jinġiebu f'att ta' akkuża wieħed u iġġudikat kollha fl-istess kawża, għalkemm xi wieħed minn dawn ir-reati jkun ta' kompetenza inferjuri".*

12. Fil-fatt fil-każ in eżami fl-ewwel kap tal-att ta' akkuża, Bilocca u l-attriċi kienu akkużati bl-istess reat li hu ta' assoċjazzjoni għat-traffikar ta' droga eroina f'Malta.

---

[1] Rassenja tal-ġurisprudenza f'dan ir-rigward tinsab fis-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali fis-sentenza Il-Pulizija v. Jason Mifsud et (44/2017) tas-17.6.2021.

13. Għalhekk kieku l-Avukat Ġenerali għażel li jakkuża lil Angelo Bilocca u lil Priscilla Cassar b'mod separat, ma kinitx ser tagħmel differenza għaliex f'dik iċ-ċirkostanza wkoll tapplika l-istess interpretazzjoni li ngħatat lill-Art. 636(b) tal-Kodiċi Kriminali. Kienet tagħmel differenza biss li kieku l-każ ta' Angelo Bilocca jiġi deċiż qabel dak ta' Priscilla Cassar, f'liema każ Angelo Bilocca kien isir xhud kompetenti. Pero` l-attriċi m'għandha l-ebda garanzija li l-każ ta' Angelo Bilocca kien ser jiġi deċiż l-ewwel jew li l-każ tagħha kien ser jitwaqqaf sakemm ikun deċiż il-każ ta' Angelo Bilocca. Lanqas m'għandha xi jedd li tippretendi li l-każ tagħha jieqaf sakemm ikun deċiż il-każ ta' Bilocca.

14. Hu veru wkoll li matul din il-kawża Angelo Bilocca ddikjara bil-ġurament (18 ta' Ġunju 2020) li dispost li jixhed, pero` l-importanti hu x'jagħmel meta jiġi dak il-mument fil-ġuri li għad irid isir. Dan apparti li llum m'huwiex magħruf x'ser igħid, iktar u iktar meta m'ammettiex l-akkużi li saru fil-konfront tiegħu u ma qal xejn. Dan m'huwiex każ fejn Angelo Bilocca diġa` għamel dikjarazzjoni ġuramentata dwar fatti relatati mal-akkużi li jolqtu lill-attriċi. Bil-mod li qiegħda tirraġuna l-attriċi qiegħda tippretendi li l-Qorti toqgħod fuq il-kelma tagħha li jekk Bilocca jixhed, ser jiskolpaha mill-akkuża ta' assoċjazzjoni fit-traffikar ta' droga. Pero` l-affarijiet ma jsirux hekk. Bis-sitwazzjoni kif inhi llum meta jsir il-ġuri kemm il-prosekuzzjoni u wkoll id-difiża qegħdin fl-istess posizzjoni għal dak li jirrigwarda xhieda li jistgħu jagħtu l-ko-akkużati. Għalhekk jekk per

eżempju tixhed l-attriċi waqt il-ġuri u timplika lil Bilocca fil-każ u li hi ma kellha l-ebda involviment fil-każ, allura l-prosekuzzjoni ma tkun tista' tieħu l-ebda benefiċċju minn dik ix-xhieda biex tipprova l-każ tagħha fil-konfront tal-akkużat Bilocca.

15. Inoltre permezz ta' din il-kawża l-attriċi m'hijiex timpunja xi disposizzjoni ta' proċedura li hemm fil-Kodiċi Kriminali (Kap. 9). Fit-tweġiba stess iddikjarat:

> *"Illi dawk li huma r-rwol u l-funzjonijiet tal-Avukat Ġenerali bħala prosekutur fil-Qorti Kriminali qatt ma ġew kontestati u ma jirriżulta minn imkien fis-sentenza appellata li dawn ma ġewx 'rikonoxxuti'. Lanqas ma huwa kontestat li s-setgħa tal-Avukat Ġenerali li jakkuża żewġ persuni flimkien hija waħda li toħroġ mil-liġi. Dak li huwa effettivament leżiv huwa kif tali setgħa u diskrezzjoni ġiet użata f'dan il-każ".*

16. Id-difensur tal-attriċi reġa' kkonferma dan waqt it-trattazzjoni li saret fis-seduta tat-8 ta' Novembru 2021. L-attriċi m'hijiex tilmenta li l-liġi qiegħda tivvjola l-jedd fundamentali għal smigħ xieraq, iżda mill-mod kif l-Avukat Ġenerali eżerċita d-diskrezzjoni tiegħu fil-ħruġ ta' kap ta' akkuża wieħed li skont l-attriċi dik id-deċiżjoni twassal għal nuqqas ta' smigħ xieraq. Dan apparti li l-kwistjoni dwar il-kompetenza ta' xhieda hi primarjament regolata mil-liġi ordinarja.

17. Il-Qorti żżid li għal dik li hi xhieda ta' Angelo Bilocca, li l-attriċi ssostni li hi kruċjali għall-każ tagħha, il-prosekuzzjoni u d-difiża qegħdin fl-istess posizzjoni fis-sens li l-interpretazzjoni tal-Art. 636(b) tal-Kodiċi

Kriminali tapplika għat-tnejn li huma. Il-Prosekuzzjoni mhijiex ser tkun qiegħda tieħu xi vantaġġ fuq id-difiża. Inoltre, ma jirriżultax li meta l-Avukat Ġenerali eżerċita d-diskrezzjoni taħt l-art. 591 u ħareġ att ta' akkuża wieħed fil-konfront tal-akkużati, kien jaf li l-attriċi riedet tressaq lill-ko-akkużat bħala xhud tagħha. Minn dak li xehed l-Assistent Kummissarju Dennis Theuma (seduta tas-7 ta' Mejju 2021) id-deċiżjoni li joħroġ att ta' akkuża wieħed fil-konfront taż-żewġ akkużati kienet minħabba li ħadd minnhom ma għen lill-pulizija fl-investigazzjoni tagħha (ara fol. 1933). Evidentement, ir-raġunament kien li jsir proċess wieħed iktar u iktar meta tikkunsidra li kemm l-attriċi u Angelo Bilocca huma akkużati bl-ewwel kap tal-att tal-akkuża. Fil-fatt m'hemmx prova waħda li l-għażla li għamel l-Avukat Ġenerali u li hi skont il-liġi ordinarja, saret għal xi motiv ulterjuri.

18.   Ma jirriżultax li jeżisti xi prinċipju li biex akkużat ikollu smigħ xieraq f'proċeduri kriminali, għandu jagħżel hu jekk ikunx akkużat ma' allegati ko-awturi jew kompliċi tiegħu jew jekk għandux jiġi akkużat waħdu.

19.   L-ewwel Qorti kkonkludiet li l-jedd għal smigħ xieraq *".... <u>jistgħu jiġu ppreġudikati</u> f'każ li tinħoloq sitwazzjoni fejn persuna meqjusa bħala kompliċi jew awtur magħha fil-fatt, ma jkollhiex l-opportunita' li tixhed fil-proċeduri kontra r-rikorrent, sabiex toħroġ il-verita' u tingħata stampa kompluta tal-fatti kif ġraw"*. Madankollu għal finijiet ta' jedd fundamentali

dwar smigħ xieraq, hu stabbilit li għandu jsir eżami tal-*overall fairness* tal-proċess kollu. Eżerċizzju li f'kull każ fil-fehma tal-Qorti ma jistax isir f'dan l-istadju meta tikkunsidra l-konsiderazzjonijiet li saru hawn fuq. Wara kollox l-akkużat Bilocca għandu jedd li ma jixhedx u jekk jagħżel li jixhed mhux magħruf x'ser igħid. Din il-konsiderazzjoni hi raġuni oħra għalfejn din il-Qorti ma taqbilx mar-raġunament tal-ewwel Qorti.

Għal dawn il-motivi tilqa' l-appell u tħassar is-sentenza tal-ewwel Qorti tas-7 ta' Mejju 2021 u tiċħad it-talbiet tal-attriċi bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontriha.

Tordna lir-Reġistratur sabiex jibgħat kopja ta' din is-sentenza lill-Qorti Kriminali li qiegħda tisma' l-proċeduri kriminali <u>Ir-Repubblika ta' Malta v. Angelo Bilocca et</u> (att ta' akkuża 7/2015).

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Giannino Caruana Demajo Imħallef	Anthony Ellul Imħallef

Deputat Reġistratur
gr